

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

Articul. VI. De proprietatibus & causalitate Logicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

serviunt ad demonstrativum, nisi valde remotè, in quantum per eos intellectus disponitur paulatim ad eliciendum discursum evidentem. Statuendum igitur est aliquid magis commune pro objecto attributionis, ad quod reliqua propiùs deservire possint, quale N. 90. assignavimus. Si dicas, non omnia referri posse ad syllogismum perfectum, v. g. Argumentationes fundatas in regulis Conversionis & Æquipollentiæ, & N. Nam argumentationes ejusmodi deserviunt ad syllogismum hypotheticum, qui ex iis fieri potest; deserviunt etiam ad syllogismi categorici meliorem notitiam, & quidem non ita remotè.

ARTICULUS VI.

De Proprietatibus & Causalitate Logicæ.

§. I.

An & quomodo Logica sit Una?

93. **N**ota. Triplex datur unitas, quam hinc vel obiter prænotare juvat. 1. Est *Unitas identitatis*, sive *indivisibilitatis*. Hæc unitate dicitur unum, quod nullas partes physicas habet, nec homogeneas, nec heterogeneas; ut *Deus*, *Angelus*. 2. Est *unitas compositionis*. Sic unum est, quod constat materiâ & formâ physicâ, ut *homo*: 3. Est *Unitas aggregationis*, quâ multa & diversa entia completa congregantur. Sic unus dicitur *populus*, *exercitus*. His positis, quæritur, quâ unitate Logica totalis, prout apprehensivam, Judicativam & Discursivam complectitur, sit una? *Statu-*

F

tus

ius quæstionis autem non est de Logica actuali: cum enim hæc aliud non sit, quàm ipsæ regulæ, quæ sunt actus realiter distincti, nullaque physicâ unione cohærentes, hinc Logicam actualem totalem unam esse unitate aggregationis, extra controversiam est. Sed quæstio tantùm est de Logica habituali totali; an sit una unitate compositionis, aut identitatis, an verò unitate aggregationis? sive an sit ex multis habitibus diversis & completis conflata?

94. *Dico.* Logica habitualis est una unitate aggregationis tantùm. *Ratio est:* quia aggregatur ex multis habitibus partialibus & numero & specie inter se differentibus, quales sunt habitus Logicæ apprehensivæ, judicativæ & discursivæ. *Confir.* Potest quis habere habitum Logicæ discursivæ, quin habeat habitum Logicæ definitivæ. Item potest quis amittere habitum Logicæ definitivæ, quin amittat habitum Logicæ discursivæ. Ergo Logica habitualis nequit esse unus idemque simplex habitus; sed debet esse una per aggregationem.

95. *Obj.* Omnes Actus Logicæ sibi subordinantur; ergo necesse non est, ut habitus ex his natus, sit multiplex & distinctus. *Prob. ant.* Omnes actus Logicæ respiciunt unum finem rectitudinis artificialis; ergo sibi subordinantur. *R. D. ant. probat.* Respiciunt unum finem genericum rectitudinis C. unum finem specificum rectitudinis. N. Rectitudo enim specifica v.g. Logicæ definitivæ alia omninò est, quàm rectitudo specifica Logicæ discursivæ; cum actus definitionis sit specie diversus à discursu. *Ans.*

Inst. 1. Nulla est necessitas ita multiplicandi habitus. R. N. Ratio urgens est specie distincta diversitas regularum, quibus habitus acquisiti respondent, præcipuè cum in diversis regulis practicandis specialis sit & nova difficultas, quæ per habitum vincenda est. His adde rationes conclusionis.

Inst. 2. Idem intellectus producere potest actus specie diversissimos. Item idem habitus fidei divinæ infusus extendit se ad omnia objecta revelata, quantumvis diversa; ergo etiam habitus unicus Logicæ sese extendere poterit ad objecta omnia Logicæ, etsi diversissima. R. N.

Cons. Disp. quoad primum est: quia experientia constat, quod potentia naturales, qualis est intellectus, universaliores sint in agendo, minusque limitatæ, quàm habitus acquisiti. Ratio autem hujus est, quod habitus acquisiti non facilitent, nisi ad actus similes iis, à quibus sunt geniti, ut iterum experientia probat.

Disp. quoad 2dum est: quod habitus infusus fidei divinæ non acquiratur per frequentatos actus; sed simpliciter à Deo infundatur: hinc non ita limitatur ex parte principii, sicut habitus acquisitus Logicæ. Deinde licet habitus fidei, circa quæcunque objecta materialia etiam diversissima versetur, semper tamen idem objectum formale specificum habet, nempe auctoritatem Dei loquentis, propter quam assentitur objectis omnibus. Econtra habitus Logicæ non semper habet idem objectum formale specificum; alia enim est rectitudo definitionis, alia dif-

cursûs &c. Postremò si vel unicum articulum fidei neges, perdis totum habitum fidei; sed si erres v. g. in definiendo, poteris adhuc retinere habitum Logicæ discursivæ.

§. II.

An Logica Docens & Utens distinguantur realiter?

96. *Nota.* Quod Logica docens v. g. *Definitiva* distinguatur ab utente discursiva aut judicativa, & vicissim, certum est. Nec disceptatur, an *Docens actualis* realiter distinguatur ab *Uteute habituali*? quis enim negat actum inter & habitum, inter causam & effectum distinctionem intercedere? *Status proinde quæstionis* est iste: *Primò.* An *Docens actualis*, sive regula Logicæ potens dirigere v. g. definitionem hominis, distinguatur realiter *quoad rectum*; ab *Uteute actuali*, sive ab eadem regula actu dirigente definitionem? *Secundò.* An *Docens habitualis* distinguatur realiter *quoad rectum* ab *Uteute habituali*, sive quod idem est; An is, qui per frequentatos actus acquisivit habitum regularum dirigentium v. g. syllogismos, possit sine alio habitu distincto facile syllogismos v. g. in *Barbara* conficere?

97. *Dico.* Nec *Docens actualis* ab *Uteute actuali*, nec *Docens habitualis* ab *uteute habituali* realiter distinguuntur *quoad rectum*. *Ratio 1, partis* est: *Causa* potens causare, & eadem causa actu causans non distinguuntur realiter, nisi *quoad obliquum*, h. e. quoad id, quod in ob-

obliquo connotant; sed Logica Docens actualis est causa potens causare, & utens actualis est eadem causa actu causans; ergo non distinguuntur realiter, nisi *quoad obliquum*: Ratio 2. partis est eadem, cui hanc confirmationem adjungo: Ibi admittendi sunt habitus novi & diversi, ubi novæ difficultates sunt superandæ; sed ad exercendos actus Logicæ Docentis habitualis & utentis habitualis non sunt novæ difficultates superandæ; ergo pro iis admittendi non sunt habitus novi & diversi. *Prob. min.* Actus Logicæ docentis habitualis sunt ipsæ regulæ v. g. Definitionum; & actus Logicæ utentis habitualis sunt eadem regulæ, sed applicatæ ad usum, quam applicationem in obliquo tantum important; sed ad eliciendas regulas definitionum, & ad easdem regulas applicandas, sive ad faciendas definitiones non sunt superandæ novæ difficultates; ergo. *Minor* est certa, quia difficultates, quæ in actuali applicatione regularum occurrunt, se tenent tantum ex parte materiæ ignoratæ; hæc autem ignorantia, & annexa eidem difficultas non à Logica, sed à Physica aut alia scientia, in cujus materia exercentur regulæ, tollenda est. *Si ais*: Difficultatem in opere Logicæ exequendo oriri ex ipsa doctrina Logicæ. & hoc gratis asseritur. Oritur illa quandoque ex imperfecta cognitione regularum; sed hoc nihil probat contra Thesin: supponitur enim in statu quæstionis aliquem perfectam habere regularum notitiam. *Si contendas*, novam oriri

86 DE PROLEGOMENIS LOGICÆ.

difficultatem circa applicationem regularum ad materiam ex potentia executiva. R. Et hoc falsum est in nostro casu: Nam idem intellectus hic est potentia præceptiva, i. e. producit regulas, & simul est potentia executiva, i. e. applicat regulas. Quando verò potentia præceptiva & executiva est eadem, tunc peculiaris difficultas in applicatione regularum ad materiam tollenda non est, sicut est tollenda tunc, quando non eadem potentia est præceptiva & executiva, ut fit in arte saltandi.

98. *Obj. 1. contra 1^{am} conclus.* Actus Logicæ docentis & utentis actualis distinguuntur realiter; ergo & ipsa Logica docens & utens. *Prob. Ant.* Actus Logicæ docentis actualis est v. g. *Definitio debet constare genere & differentiâ*; & actus Logicæ utentis actualis est v. g. hic: *Animal rationale*. Sed hi actus distinguuntur realiter; ergo. R. *D. 2. partem majoris.* Et actus Logicæ utentis actualis directus & mediatuſ est hic: *Animal rationale. C.* & actus Logicæ utentis actualis dirigens est hic: *Animal rationale. N. & concessâ min. D. Conf.* Ergo actus dirigentes Logicæ docentis actualis, & utentis actualis distinguuntur realiter N. Actus directi, vel dirigentes & directi. C. Sed de actibus directis hic non est quæstio.

Inst. 1. Actus dirigentes Logicæ docentis actualis non dicunt actualem directionem; Actus verò Logicæ utentis actualis dicunt actualem directionem; ergo etiam actus dirigentes Logicæ docentis & utentis distinguuntur realiter. R. I.

Retor-

Retorqueo ratione in conclusione positâ. R. 2. *D. ant.* Et dicunt directionem, vel non dicunt in obliquo tantum. C. in recto. N. Deinde docens actualis non negat directionem actualem; sed ab ea tantum præscindit. *Si ais*: Logica utens actualis essentialiter dicit directionem; Docens actualis eam essentialiter non dicit; ergo non tantum quoad obliquum ab invicem distinguuntur. R. *D. ant.* Utens ut utens dicit essentialiter directionem, & Docens ut Docens eam essentialiter non dicit C. utens quæ utens, & Docens quæ Docens. N. Nos verò non negamus, quod utens ut utens distinguatur à Docente, ut Docens est; sicut non inficiamur causam, ut actu causans est, distingui à causa ut non est causans actu.

99. *Obj. 2.* Logica docens & utens possunt realiter separari; ergo etiam distinguuntur realiter. R. *D. ant.* possunt realiter separari quoad prædicata intrinseca, & rectum. N. Quoad connotata & obliquum C. *si reponas.* Docens & utens habent diversa objecta; ergo etiam quoad prædicata intrinseca distinguuntur realiter. R. *N. ant. Probas.* Logica docens v. g. definitiva pro objecto habet omnes definitiones in communi; Utens autem definitiva pro objecto habet unam definitionem in particulari; sed hæc sunt diversa objecta; ergo. R. *D. 2. partem maj.* Utens definitiva habet pro objecto unam definitionem in particulari tantum N. habet etiam omnes reliquas. C.

100. *Obj. 3.* Docens & utens habent diversas

definitiones; ergo etiam essentias diversas habent.
R. D. ant. Habent diversas definitiones diversitate se tenente ex parte recti N. ex parte obliqui & connotati. C. Adverte, hæc ipsa argumenta paululum immutata adhiberi posse contra partem conclusionis secundam.

101. *Obj. 4. Contra 2. partem Conclus.* Logica docens habitualis est scientia; Utens habitualis non est scientia; ergo distinguuntur realiter. *R. D. 2. partem ant.* Utens habitualis, quod utens non est scientia. C. *Quæ* utens est N. utraque enim est habitus per Demonstrationem acquisitus: Non tamen Docens quod Docens, nec Utens quod Utens est scientia; quia doctrina vel actualis usus non est ratio, quare habitus Logicæ sit scientificus; aliàs omnes artes essent scientia, quia docent.

102. *Observa I.* Dum *Aristoteles* inquit, Logicam docentem esse avulsam à rebus; Utentem verò concretam rebus, intelligendus est de Logica utente *passivè*, sive de objecto Logicæ. II. Qui amittit omninò habitum & notitiam regularum dirigentium v. g. syllogismos; & tamen habitum formandi syllogismos adhuc retinet, is faciendo syllogismos, non ponet actus Logicæ directos. Cujus ratio est, quia Logica in illos non influit. Nec talis habebit habitum Logicæ utentis, quia non est generatus à scientia actuali; sed habitus ille retentus erit partim à Logica naturali, partim ab habitu antecederent habito, & paulatim deficiente.

§. III.

An & quomodo Logica necessaria sit ad Comparandas scientias alias?

103. *Nota 1.* Res aliqua necessaria dicitur vel *Metaphysicè*, vel *Physicè*, vel *Moraliter*. Res necessaria *metaphysicè* est illa, sine qua finis aliquis obtineri non potest, nequidem per Dei omnipotentiam. Sic ad intelligendum necessarius est intellectus. Res necessaria *physicè* est, sine quâ finis naturaliter obtineri nequit, potest tamen supernaturaliter, vel per miraculum; sic ad vitam conservandam necessarium est alimentum. Alii ejusmodi rem cum *Rhodes* dicunt necessariam *simpliciter*. Res necessaria *moraliter* est, sine quâ finis absolutè quidem & naturaliter obtineri potest; sed non nisi rarò & magna cum difficultate obtinebitur. Sic Claudio ad magnum iter Conficiendum necessarius est equus.

104. *Nota 2.* Scientia alia est *inadequata*, sive secundùm partem spectata; alia est *adequata* sive sumpta secundùm se totam. Item scientia spectari potest vel *materialiter* & *quoad substantiam*; vel *formaliter* & *quoad modum*. *Scientia materialiter spectata* est scientia in statu minùs perfectò considerata, quæ quidem habet cognitiones certas & evidentes quoad se, non tamen cum cognitione reflexa, nec potest dare rationem sui sciti, sive de bonitate consequentiæ. *Scientia formaliter spectata* est scientia in statu perfectò, ad quam tria requiruntur: imò ut

possit demonstrare suos actus. 2dò Ut reddat intellectum imperturbabilem. 3tiò Ut faciat intellectum scire se scire, & ut ipse de bonitate consequentiæ rationem dare possit. His positis & suppositis, *status questionis* non est de Logica naturali; hæc enim non minùs necessaria est, quàm ipse intellectus. Nec est quæstio de Logica habituali; quia sine hac potest quis (modò actualem intelligat) acquirere scientiam perfectam & totalem; cum habitus acquisiti non dent simpliciter posse, sed tantum facile posse. Sed quæritur *primò*: An & quâ necessitate Logica actualis artificialis sit necessaria? *Secundò*: ad quas scientias?

105. *Dico 1.* Logica actualis non est necessaria *metaphysicè* ad alias scientias in statu etiam perfectissimo spectatas. *Ratio.* Quia Deus scientiâ infundere potest longè perfectiores, quàm industria & subtilitas hominis possit acquirere; ergo metaphysicè necessaria non est. Antecedens vix ullus satis rationabiliter infitiabitur; quis enim potentiam hanc negabit Deo, cum nihil imperfectionis sonet?

106. *Dico 2.* Logica actualis ad alias scientias materialiter & quoad substantiam spectatas necessaria non est *physicè*. *Ratio.* Ante inventam Logicam multi erant Astrologi, Mathematici, Medici, qui conclusiones habebant certas & evidentes; etsi non potuerint dare rationem sui sciti; ergo *physicè* necessaria non est ad has scientias. *Ant. quoad 1. partem* constat ex historiis, quæ testantur Ægyptios & Hebræos

ante

ante inventam Logiam excelluisse Mathematicis; Hippocratem, Milesium & alios græcos in arte medica, in moralibus & naturalibus insignes extitisse. *Altera pars antecedentis patet ex n. 108. Confir.* Homo ingenii perspicacis absque Logica comparare sibi potest scientiam aliquam partialem non ita difficilem, & successivè etiam difficiliore; cùm intellectus semper magis magisque acuat; imò homo non ita ingeniosus ex his præmissis: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; sed non vis tibi famam detrahendo surripi;* potest hanc deducere conclusionem: *ergo nec te detrahere alteri oportet.* Etsi dare rationem sui sciri non valeat; ergo potest quis absque Logica comparare sibi scientiam materialiter & quoad substantiam spectatam.

107. *Dico 3.* Logica actualis ad alias scientias materialiter & quoad substantiam spectatas necessaria est *moraliter.* *Ratio.* Res illa moraliter necessaria est, sine qua finis absolutè quidem & naturaliter obtineri potest; sed nonnisi rarè & magna cum difficultate; sed absque Logica actuali aliæ scientiæ quoad substantiam spectatæ absolutè quidem obtineri possunt, non tamen absque magna difficultate; ergo. *Major* continet definitionem communem necessitatis moralis. *Minor* constat experientiâ, & probatur insuper à priori: quia intellectus nostri debilitas tanta est, ut nisi certis legibus alligetur, ferè semper verum inter & falsum fluctuet, aut certè non sciat, sed tantùm opinetur, semperque versetur in periculo errandi in materiis præ-

præcipuè difficilioribus magisque obscuris. Hinc *Tullius* in 3. de *Firibus* sic habet: *sine Dialectica quemvis arbitramur à vero abduci fallique posse.*

108. *Dico* 4. Logica actualis ad alias scientiat totales formaliter & quoad modum spectatas est necessaria *physicè*. Sententia hæc nec nova est, nec rara; sed propterea non erit minùs chara. Tenet eam *P. Quiros*. *P. Rhodes*, qui Logicam ad alias scientias ita necessariam dicit, *sicut respiratio ad vitam necessaria est homini.* *P. Chanevelle*, qui Logicam non minùs necessariam ad scientias totales tuetur, ac *necessarius est cibus ad conservandam vitam.* *Ratio thesæos est*: Ad scientiam totalem formaliter & quoad modum spectatam requiruntur hæc tria: ut possit demonstrare suos actus, ut reddat intellectum imperturbabilem, ut possit dare rationem de bonitate consequentiæ, sive ut reflexè sciat; sed hæc præstare nequit scientia sine Logica; ergo: *Major* constat ex *Aristotele*, qui eam satis clarè *lib. 1. Poster. cap. 2.* sub finem innuit his verbis: *ἔπειτα δὲ τὸν ἐπιπτάμενον ἀπλῶς, ἀμετάπτωτον εἶναι.* *Siquidem oportet scientem simpliciter, immutabilem esse, vel ut alii vertunt: ut labi & errare nequeat.* Vide etiam n. 113. usque ad n. 114. *Prob. min.* Ipsa bonitas consequentiæ est conformitas cum regulis Logicæ, ergo nullus potest dare rationem de bonitate consequentiæ, si nesciat regulas Logicæ, i. e. ipsam Logicam artificialem actualem. *Confir.* ab authoritate. *S. August.* vocat Logicam *Artem*

Artem artium, quâ clausâ cæteræ clauduntur, quâ apertâ cæteræ aperiuntur. Alii eam vocant *Regulam & mensuram artium, scientiam scientiarum, mundi rationalis solem*, quo absente in tenebris cespitare humana ratio cogitur. Hinc etiam ipse *Aristoteles* 1. *Metaphys.* manifestè dicit: quòd multi, qui ante inventam Logicam scientiâ flourerunt, *multipliciter errârunt*. Igitur citra ullius offensionem in Logicæ laudem dicere possum: *Dat Galenus opes, dat Justinianus honores; absit Aristoteles, ibit uterque pedes.* i. e. Absque Logica artificiali aliæ scientiæ humiles erunt & minùs perfectæ.

109. *Objic. 1. contra 2. conclus.* Juxta *Arist.* nemo aliquid scit, nisi sciat se scire; sed absque Logica nemo scit se scire ex n. 108. Ergo absque Logica nemo aliquid scit. Ergo ad scientias etiam materialiter spectatas erit physicè necessaria. *R. D. maj.* Nemo aliquid scit formaliter, nisi sciat se scire C. nemo aliquid scit materialiter, nisi sciat se scire N. & *concessâ min. sic D. conf.* *Si ais:* absque Logica nulla habetur evidentia; ergo etiam nulla scientia. *R. D. ant.* absque Logica vel naturali vel artificiali nulla habetur evidentia C. præcisè absque Logica artificiali, *Subdist.* nulla habetur evidentia tanta, quanta requiritur ad scientiam in statu perfecto C. quanta requiritur ad scientiam in statu minùs perfecto N.

110. *Objic. 2. contra 3. conclus.* Multi ante inventam Logicam evaserunt in Astrologos, Mathematicos, & hodie adhuc reperiuntur Jurispru-

prudentiâ, aliisque scientiis insignes, quin studuerint Logicæ; ergo nequidem moraliter est necessaria. *R. D. ant.* Evasere tales absque magna difficultate N. cum magna difficultate, *Subdist.* Evasere tales in statu minùs perfecto C. in statu perfecto N. Experientia factis docet, quod Logicæ peritiâ destituti, syllogismo obscuro vel sophistico facilè turbentur, nec semper sciti sui dare rationem sciant. *Nedicas,* quod homo perspicacis ingenii sine Logicæ possit absque magna difficultate acquirere primò partem faciliorem alicujus scientiæ, & sic successivè totam. Nam etsi verum hoc sit, si inter partiales non sint obscuræ & difficiliores, falsum tamen est, si obscura & difficiliora in aliqua scientia occurrant. *Si reponas,* totam illam majorem difficultatem oriri solùm ex obscuritate materiæ, quam Logica, non curans materiam, certè non tollit. *R.* Logica non curat quidem materiam, nec difficultatem ex ejus obscuritate ortam tollit, si intra finem suum intrinsicum relinquatur: at secùs est, si ab operante ad talem materiam applicetur. Certum enim est, quod Logica in tali casu ex fine extrinseco multùm conducatur, ut intellectus certis regulis astrictus faciliùs procedat, minùsque sit obnoxius periculo errandi.

III. *Objic. 3. contra 4. conclus.* Logica artificialis non fuit physicè necessaria ad se ipsam; ergo nec ad alias scientias. *R. 1. Retorqueo:* Grammatica non est necessaria ad se ipsam; ergo nec ad alias artes bene loquendi. *R. 2. N. conf.*
Logi-

Logica est modus bene loquendi mentaliter, sicut Grammatica est modus bene loquendi materialiter; ad modum autem sciendi non requiritur alius modus ejusdem rationis, ne procedatur in infinitum. *P. Rhodes* assignat hanc disparitatem: Logica per se ipsam formaliter scit se scire; alia e contra scientiæ hoc non habent nisi ab ipsa Logica: unde Logica formaliter sibi sufficit ad sciendum perfectè, & necessaria non est antecederet ad se ipsam, sicut ad alias scientias. Alii respondent, unam Logicam partialem necessariam esse ad aliam partialem; ad primam verò partialem non ita difficilem suffecisse Logicam naturalem. Sed priores responsiones præplacent.

112. *Objic. 4.* Si Logica sit physicè necessaria ad alias scientias in statu perfectò considerata; ergo foret reliquis scientiis nobilior: quia ars dirigens nobilior est habitu directo. Sed consequens falsum est; ergo & antecedens. *R. N. Sequelam*, ejus probationem D. Ars dirigens simul & imperans nobilior est habitu directo C. ars dirigens tantum ministrando, *Subd.* est nobilior quoad hunc effectum præcisè C. est simpliciter nobilior N. Logica arrogans adeò non est, ut inter scientias reliquas omnes primatum sibi vendicat & prærogativam; sed humili famulæ servitio contenta, in eo gloriæ suæ apicem ponit, quod gradum sese scientiis aliis substernat, quo ad perfectionis suæ sublimitatem tutò valeant eluctari. *Si ais:* Saltem sequeretur, quod ante *Arist.* nemo habuerit Philo-
loso-

lofophiam aut aliam scientiam in gradu perfecto; quia hic *cap. ult. Elench.* Logicam artificialem à se inventam esse gloriatur. R. Si Adamum excipias, & id, quod Philosophus de se fatetur, veritate nitatur, concedo sequelam: quid tum?

113. *Objic. 5.* Ad scientiam fufficit, si constet rectâ & evidenti materiâ; non autem requiritur, ut habeat rectam formam; ergo Logica ad scientiam acquirendam necessaria non est. R. *N. ant.* Aliàs etiam hic syllogismus: *Animal est homo, homo non est lapis; ergo animal non est lignum.* Generaret scientiam. *Si ais?* Saltem non requiritur ad scientiam, ut constet de bonitate formæ, & ut aliquis reflexè sciat. R. Et hoc falsò afferis. Ut enim scientia absolute talis acquiratur, necesse est, ut illa cognoscatur *ut* demonstratio; aliàs non quiescet intellectus, nec erit imperturbabilis, cum timere semper & suspicari possit, quod fortè fallatur.

Inst. 1. Ibi scientia perfecta est, ubi est cognitio certa & evidens per causas; sed ante Logicam jam dabatur talis cognitio; ergo. R. *D. maj.* ubi est cognitio certa & evidens per causas cum imperturbabilitate ex parte scientis C. sine hac N. D. etiam *min.* Ante Logicam dabatur talis cognitio cum imperturbabilitate. N. sine hac C.

Inst. 2. Sine Logica deprehendi potest evidens connexio consequentis cum antecedente; ergo etiam sine Logica haberi potest scientia cum imperturbabilitate, quia in hoc fundatur imper-

tur

turbabilitas. *R. D. ant.* Deprehendi potest imperturbabiliter & in omnibus materiis. *N.* in facilioribus & cum formidine aliqua erroris ac deceptionis. *C.*

114. *Objic.* 6. Conclusiones Mathematicæ continentur in principiis à Logica independentibus; ergo possunt ex iis deduci sine Logica. *R. D. ant.* Continentur in iis formaliter & explicitè *N.* virtualiter tantùm & implicitè *C.* Hinc opus est Logicâ, ut sine periculo erroris indè eruantur.

115. *Observe* I. AA. nihil evincunt contra hanc conclusionem ultimam dicendo; alias scientias esse directas & primarias, quæ absolute naturaliter acquiri possunt sine scientia reflexa & secundaria, qualis est Logica. Nam tales scientiæ directæ absque reflexione, sunt scientiæ tantùm in statu minùs perfectò, quæ utique ante Logicam existebant; si verò spectentur in statu perfectò, tunc illis prior est Logica. II. Admissâ reflexione non sequitur processus in infinitum, cùm intellectus satùs tutò acquiescat in regulis Logicæ scientificis, ex rationibus n. III. datis. III. Nequicquam hæc ipsa quarta conclusio impugnatur ab iis, qui contendunt, quòd alia dentur principia, ad quæ reflectendo actus scientificus examinari possit, adeoque necesse non sit reflectere ad regulas Logicæ. Sic enim contra illos argumentor, & quæro: quid reflexione illâ ad alia principia eruatur? si fateantur erui ipsas regulas Logicæ; infero: ergo sit reflexio ad ipsas regulas Logicæ. Si verò

G

ipsæ

ipsæ regulæ Logicæ non eruantur; etiam non erit scientia perfectâ; cùm hæc non sit sine modo sciendi, qui hucusque alius non fuit quàm Logica.

§. IV.

Quomodo Logica ad actus aliarum scientiarum concurrat?

116. *Nota.* Concurfus alius est physicus & effectivus, alius moralis. *Physicus* est, quando causa physicè & effectivè influat in suum objectum. Sic physicè concurrat Ludimagister, si tyroni inscribendo manum ducit. Concurfus *moralis* est, si causa tantùm dirigat objectum, præscribendo regulas & modum operandi. Sic Ludimagister moraliter juvat tyronem, dum præscribit exemplar, secundùm quod literas efformat. *Status questionis* est tam de Logica actuali quàm habituali: an nimirùm utraque vel physicè vel moraliter, an mediatè vel immediatè concurrat ad actus aliarum scientiarum?

117. *Dico 1.* Logica actualis *moraliter* tantùm & *directivè* concurrat ad actus aliarum scientiarum. *Ratio* est, quia ex communi Philosophorum una cognitio non producit physicè aliam; cùm sit actus statim transiens: sed regulæ Logicæ sunt tales cognitiones; ergo.

118. *Dico 2.* Nec Logica habitualis concurrat physicè, sed moraliter tantùm. *Ratio* est, quia habitus naturalis acquisitus, juxta communem, physicè effectivè concurrat tantùm ad actus

actus similes iis, à quibus est generatus; sed habitus Logicæ est habitus naturalis acquisitus ex actibus Logicæ dirigentibus; ergo etiam ad hos tantùm effectivè physicè concurrat.

119. *Objic.* 1. Habitus Logicæ debet concurrere ad suum artefactum; sed artefactum Logicæ est v. g. in actu physico logicè recto; ergo habitus Logicæ ad talem actum debet concurrere. *R. D. maj.* Debet concurrere ad suum artefactum vel physicè vel moraliter C. necessariò physicè effectivè N. Nullus habitus artis concurrat physicè effectivè in materia propria ad suum artefactum; ergo multò minùs habitus Logicæ in materia aliena. *Si ais:* ex n. 118. Habitus Logicæ concurrat physicè ad actus Logicæ; sed actus aliarum scientiarum sunt similes actibus Logicæ; ergo etiam ad illos physicè concurrat. *R. D. maj.* Concurrat physicè ad actus dirigentes Logicæ C. ad actus directos N. sed actus aliarum scientiarum sunt tantùm similes actibus Logicæ directis; ergo nec ad illos physicè concurrat. *Si quæras:* Quis tales actus logicè rectos in aliena materia physicè producat? *R.* Physicè & vitaliter producat illos habitus illius scientiæ, in cuius materia est talis actus, unà cum intellectu. *Nec obstat:* Quod habitus alterius scientiæ sit impropportionatus ad actus, in quibus reperitur artefactum logicum. Nam licet sit impropportionatus sine habitu Logicæ dirigente & illuminante intellectum; si tamen hic accedat directione suâ, illa impropportio tollitur.

120. *Objic. 2.* Rectitudo logica, quæ in actibus aliarum scientiarum reperitur, debet habere principium effectivum, sed aliud non est assignabile, quàm Logica habitualis; ergo. *R.* *D. maj.* Rectitudo logica materialiter & identicè spectata, h. e. actus, cui identificata est rectitudo logica, debet habere principium sui effectivum C. rectitudo logica formaliter spectata, h. e. prædicatum rectitudinis, ut tale, requirit principium effectivum N. Principium effectivum actûs, qui identificatam habet rectitudinem logicam per se est intellectus, per accidens simul habitus aliarum scientiarum. Prædicatum autem rectitudinis formaliter spectatum requirit tantum principium sui directivum. Patet hoc in omni opere artificioso, in quo cognitio semper directivè tantum concurrat.

Inst. 1. In actu supernaturali fidei præter intellectum requiritur supernaturale principium effectivè ac physicè concurrans; ergo etiam actus logicè rectus in aliena materia elicitus requirit præter intellectum principium logicum effectivè physicè concurrans. *R. N. conseq.* *Disp.* est: Actus fidei totus est supernaturalis & totus vitalis, adeoque debet habere principium & vitale & supernaturale physicè influens, cum nullum per aliquid aliud suppleri possit, & satis proportionatum reddi ad talem effectum se solo ponendum; ut interim ex Theologia supponimus. Aliud est in opere artificioso, quale est actus logicè rectus, in aliena materia elicitus, quod præter potentiam executricem requirit prin-

principium tantum directivè influens, cum accedente solà directione potentia executrix sit factis proportionata tali effectui, ut quotidiana docet experientia.

Inst. 2. Habitus Logicæ discurrendo in materia aliarum scientiarum intenditur; sed hoc fieri nequit sine concursu physico; ergo. *R. 1. N. maj.* Non enim intenditur directè habitus Logicæ dirigens, de quo hìc est quæstio; sed directus, quia ab actibus directis non nascitur habitus, nisi pariter directus. *R. 2. D. maj.* Intenditur habitus Logicæ dirigens directè & immediatè N. indirectè & mediatè, mediantibus scilicet actibus Logicæ dirigentibus C. *R. 3.* Etiam minor falsa est; nam habitus intendi etiam possunt per concursum directivum.

Inst. 3. In actum, qui v. g. simul est temperantiæ & misericordiæ, utriusque virtutis habitus influit physicè; ergo etiam ad actum v. g. physicum Logicè rectum, utriusque scientiæ habitus physicè influit. *R. 1. N. ant.* Nullus enim habitus naturalis dirigens physicè influit in actus directos. Sola proinde voluntas directà & illuminata ab habitu utriusque virtutis producit physicè talem actum. *R. 2. T. ant. N. conf.* *Disp.* est, quia in casu priore actus est formaliter ac directè & temperantiæ & misericordiæ. In posteriori autem casu actus ille directè est physicus tantum; cum habeat materiam physicam, à qua ceu objecto specificatur omnis actus.

121. *Dico 3.* Logica habitualis concurrat ad actus aliarum scientiarum tantum mediata; quia mediantibus actibus dirigentibus illuminat & dirigit intellectum, ut cum habitu aliarum scientiarum sit proximè potens ad eliciendos actus logicè rectos in materia aliena. Logica verò actualis concurrat immediatè ad tales actus; quia immediatè per suas regulas dirigit intellectum, quomodo debeat sine periculo erroris definire, dividere, discurrere. Hæc de Prolegomenis satis dicta sunt; ex quibus Logicæ præstantiam necessitatèque dum colligis, quantum huic studio studium impendas, ipse, mi Lector, conclude.

